

2. Підтримка Парламентом нової системи міжбюджетних відносин – це крок до реальної фінансової незалежності місцевого самоврядування. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247843595.

3. Про рагіфікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон України від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 1997. № 38. Ст. 249.

4. Тарасюк М. Місцеві податки і збори у контексті реформування оподаткування в Україні / М. Тарасюк, І. Руденко. *Фінанси та банківська справа, Вісник КНТЕУ*, 2012. № 6. С. 92–103.

5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

6. Кирей В. З громади по нитці – у місцевий бюджет. *Урядовий кур'єр*. 2002. № 183. С. 8.

7. Проект «Основних напрямів бюджетної політики на 2019–2021 роки» : затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 р. № 315-р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DH6G500A.html.

8. Мінфін визначив основні параметри для формування місцевих бюджетів на 2019 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/9395>.

9. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010 р. № 50, № 50–51. С. 1778. Ст. 572.

УДК 343.341

ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ О.І.

ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ СТАНДАРТІВ ЯК ОСНОВА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті здійснено аналіз сучасних підходів до поняття «антикорупційні стандарти», які мають стати основою формування політики превенції корупції. Проаналізований досвід Казахстану щодо формування антикорупційних стандартів. Визначено, що антикорупційний стандарт у Казахстані включає такі основні складові елементи: встановлення правил поведінки (дії) осіб, які працюють у відокремленій сфері суспільних відносин (під час реалізації прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері, зачепленої антикорупційним стандартом; під час підготовки та прийняття управлінських та інших рішень у рамках своєї компетенції; під час підготовки проектів нормативних правових актів; у інших взаєминах, що виникають залежно від специфіки сфери життєдіяльності).

Ключові слова: *корупція, запобігання корупції, антикорупційний стандарт, механізми запобігання та боротьби з корупцією.*

В статье проведен анализ современных подходов к понятию «антикоррупционные стандарты», которые должны стать основой формирования политики превенции коррупции. Проанализирован опыт Казахстана по формированию антикоррупционных стандартов. Антикоррупционный стандарт в Казахстане включает следующие основные составляющие элементы: установление правил поведения (действия) лиц, работающих в уединенной сфере общественных отношений (при реализации прав и законных интересов физических и юридических лиц в сфере, затронутой антикоррупционным стандартом; при подготовке и принятии управленческих и других решений в рамках своей компетенции; при подготовке проектов нормативных правовых актов; при других отношениях, возникающих в зависимости от специфики сферы жизнедеятельности).

Ключевые слова: *коррупция, предотвращение коррупции, антикоррупционный стандарт, механизмы предотвращения и борьбы с коррупцией.*

© ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ О.І. – доктор наук з державного управління, завідувач кафедри публічного адміністрування (Міжрегіональна Академія управління персоналом)

The article analyzes the participatory approaches to the concept of anti-corruption standards, which should become the basis for the formation of a policy of corruption prevention. The Kazakhstan experience regarding the formation of anti-corruption standards has been analyzed. Anticorruption standard in Kazakhstan includes the following basic elements: the establishment of rules of conduct (actions) of persons who work in a separate sphere of social relations (in the realization of the rights and legitimate interests of individuals and legal entities in the area affected by the anti-corruption standard; in the preparation and adoption of administrative and other decisions within the framework of its competence, in the preparation of draft normative legal acts, and in other relationships that arise depending on the specifics of the sphere of life).

Key words: corruption, prevention of corruption, anti-corruption standard, mechanisms for prevention and fight against corruption.

Постановка проблеми. Корупція в будь-якій сфері сучасного суспільного життя здатна девальвувати всі зусилля з формування громадянського суспільства і правової держави. Саме корупція руйнує не тільки системи публічного управління, а й довіру населення до інституцій держави, знецінює авторитет та репутацію органів державної влади, що, своєю чергою, впливає на нормальну співпрацю та комунікацію між суспільством та державою.

Водночас корупція є серйозною загрозою національній безпеці держави, що руйнує не тільки внутрішній імідж держави, а й зовнішню репутацію.

Відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1] першочерговою є антикорупційна реформа, основною метою якої є суттєве зменшення корупції в Україні, зменшення втрат державного бюджету та бізнесу через корупційну діяльність, а також підвищення позицій України у міжнародних рейтингах, що оцінюють рівень корупції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання цієї проблеми. Проблему запобігання та подолання корупції аналізують учені в різних галузях науки, у тому числі правознавці, політологи, соціологи, психологи, державні управлінці та ін. Зокрема, проблеми міжнародного досвіду із заходів щодо запобігання та подолання корупції аналізують: С. Александров, В. Андріанов, Л. Багрій-Шахматов, О. Банчук, І. Бачинський, В. Белік, В. Берзнер, О. Бондарчук, О. Дудоров, О. Дульський, А. Закалюк, Т. Іленок, О. Кальман, М. Камлик, С. Клімова, І. Козьяков, О. Костенко, В. Кузьменко, О. Куриленко, К. Лалаян, О. Ленкевич, В. Литвиненко, О. Лук’янов, О. Маркеева, М. Мельник, О. Михайльченко, А. Мовчан, О. Мусянко, С. Невмержицький, А. Новак, В. Пелішенко, С. Петрашко, Ю. Рубинський, О. Рябенко, А. Савенков, С. Серьогін, О. Сінчук, Л. Ситник, Є. Скулиш, В. Соловійов, А. Суббот, В. Трепак, Т. Ульбашев, М. Фоміна, М. Хавронюк, Н. Ченшова, О. Юрченко, С. Яковенко, М. Ярошенко, І. Яцків та ін.

Водночас натеper відсутній системний аналіз формування антикорупційних стандартів як основи запобігання корупції в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – здійснення системного аналізу формування антикорупційних стандартів як основи запобігання корупції в Україні.

Результати дослідження. Одним із важливих механізмів запобігання корупції є встановлення антикорупційних стандартів.

Поширений у світовій юридичній практиці термін «антикорупційні стандарти» (anticorruption standards) означає певний набір основних, офіційно закріплених правил, яким мають відповідати нормативні приписи, що регулюють конкретні види державно-владної діяльності, з тим, щоб обмежити корупційні процеси в ній, дати змогу своєчасно виявляти конкретні факти корупції, запобігати їхнім негативним наслідкам.

На думку О. Червякової, антикорупційні стандарти визначаються як єдині для уособленої сфери правового регулювання гарантії, обмеження чи заборони, які забезпечують попередження та зменшення впливу корупції на функціонування такої сфери суспільного життя. Тож складниками антикорупційних стандартів є правові стимули належної поведінки державних службовців у вигляді гарантій, обмежень та заборон превентивного характеру. В узагальненому вигляді такі стимули розглядаються як адміністративно-правові засоби протидії корупції, покликані забезпечити профілактику та попередження корупційних проявів у середовищі державних службовців [2, с. 172].

Метою створення антикорупційних стандартів на державній службі є закріплення моральних та професійно-етичних аспектів антикорупційної поведінки державних службовців, заснова-

ної на єдиній системі заборон, обмежень та гарантій. Тому відповідно до міжнародних зобов'язань України такі стандарти мають стати важливим складником кодексів (правил) поведінки державних службовців [2, с. 173].

Антикорупційні стандарти визначаються як єдині для уособленої сфери правового регулювання гарантії, обмеження чи заборони, що забезпечують попередження чи зменшення впливу корупції на функціонування такої сфери (ст. 2 Модельного Закону). Таким чином, складниками антикорупційних стандартів є правові стимули належної поведінки уповноважених суб'єктів у вигляді гарантій, обмежень та заборон превентивного характеру. Спробу сформулювати такі стандарти у сфері судової та правоохоронної діяльності зроблено у ст. 22 Модельного Закону. Зокрема, пропонується встановити обмеження на закритий або одноособовий розгляд судом справ про правопорушення; розширене чи обмежене тлумачення судом або його посадовими особами законів та інших нормативно-правових актів, що застосовуються; тривалість етапів розгляду справ про правопорушення тощо. Порушення зазначених обов'язкових вимог (стандартів) зумовлює наявність існування так званих корупційних ризиків, тобто можливостей прийняття кримінальних процесуальних рішень або вчинення юридично значущих дій в умовах обставин та явищ, що створюють ситуацію можливої або неминучої корупційної поведінки правозастосувачів [3]. Такі умови можуть скластися: а) у результаті застосування процедур, що визначені відповідним процесуальним законодавством та іншими регулятивними нормами, включаючи підзаконні нормативно-правові акти, відомчі накази уповноважених державних органів, внутрішні регулятивні документи юридичних осіб; б) внаслідок неналежного виконання або ігнорування окремих положень процесуального законодавства та регулятивних норм за умови відсутності контролю або неефективного контролю за діяльністю суб'єктів корупційних правопорушень [4, с. 8].

Таким чином, антикорупційні стандарти – це визначені та чітко регламентовані законодавством правила, яким мають відповідати нормативно-правові документи, а також поведінка посадових осіб, громадян, юридичних осіб, органів влади, громадськості. Антикорупційні стандарти є основою запобігання корупції та попередження наслідків корупційних правопорушень.

Тепер розглянемо встановлення антикорупційних стандартів у Казахстані. Якщо розглядати успіхи Казахстану у сфері мінімізації проявів корупції, то слід зауважити, що реалізація антикорупційних стандартів, які розробляються кожним міністерством та органом виконавчої влади, значно вплинула на довіру населення країни до дій державних органів щодо запобігання та боротьби з корупцією.

Так, у 2017 році порівняно з 2015 роком на 17,9% (з 55,5% до 73,4% відповідно) зросла частка громадян Казахстану, які висловили довіру до антикорупційної політики держави. Істотним результатом також стало посилення неприйняття корупції. Як показали дослідження, більшість (81,4%) населення країни ставиться до корупції негативно. Внести особистий внесок у зниження рівня корупції в державних органах висловили готовність 55,5% респондентів [5].

У Казахстані відповідно до Закону «Про запобігання корупції» передбачено встановлення антикорупційних стандартів. Антикорупційні стандарти – встановлена для відокремленої сфери суспільних відносин система рекомендацій, спрямована на попередження корупції [6].

Відповідно до Методичних рекомендацій з розробки антикорупційних стандартів у Казахстані завданнями розробки антикорупційних стандартів натеper є:

1) формування стійкої антикорупційної поведінки у осіб, що працюють у відокремленій сфері суспільних відносин;

2) своєчасне виявлення корупційних проявів та запобігання їх негативним наслідкам.

Крім того, зазначеним нормативно-правовим документом визначені принципи антикорупційних стандартів, до яких належать такі:

1) законність;

2) транспарентність;

3) етичність;

4) дотримання прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб та їх захист від корупційних проявів;

5) недопущення конфлікту інтересів [7].

Антикорупційні стандарти розробляються державними органами, організаціями і суб'єктами квазідержавного сектору за участю громадськості та враховуються під час розробки законодавства і в правозастосовчій практиці.

Участь громадськості може забезпечуватися шляхом розміщення на інтернет-ресурсі розробника проекту антикорупційного стандарту і збору пропозицій і зауважень до нього, проведен-

ня громадських слухань, засідань у форматі «круглого» столу для обговорення проекту антикорупційного стандарту, що розробляється.

Антикорупційні стандарти затверджуються рішенням керівника державного органу, організації, суб'єкта квазідержавного сектору, який курирує відокремлену сферу суспільних відносин.

Затверджені антикорупційні стандарти підлягають опублікуванню на інтернет-ресурсі розробника і в інших засобах масової інформації.

Відповідно до Методичних рекомендацій з розробки антикорупційних стандартів у Казахстані визначена типова форма антикорупційного стандарту, яка включає такі елементи:

- 1) найменування сфери суспільних відносин;
- 2) найменування розробника антикорупційного стандарту;
- 3) правила поведінки (дії) осіб, які працюють у відокремленій сфері суспільних відносин.

3.1 під час реалізації прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері, зачепленій антикорупційним стандартом;

3.2 під час підготовки та прийняття управлінських та інших рішень у рамках своєї компетенції;

3.3 під час підготовки проектів нормативних правових актів;

3.4 у інших взаєминах, що виникають залежно від специфіки сфери життєдіяльності.

4) Інші обмеження і заборони [7].

В Україні аналогічно до антикорупційних стандартів є антикорупційні програми. Відповідно до Порядку підготовки, подання антикорупційних програм на погодження до Національного агентства з питань запобігання корупції та здійснення їх погодження антикорупційна програма має містити реквізити розпорядчого документа, яким її затверджено, заголовок та включати:

– положення про визначення засад загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у відповідній сфері;

– заходи з реалізації таких засад;

– заходи з виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми;

– інформацію щодо здійснення оцінки корупційних ризиків у діяльності органу влади;

– навчальні заходи та заходи з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування;

– процедуру та суб'єкта, відповідального за здійснення періодичного моніторингу виконання антикорупційної програми;

– процедуру оцінки виконання антикорупційної програми із закріпленням критеріїв її здійснення з урахуванням своєчасності, повноти реалізації закріплених у ній заходів та результатів їх здійснення (наприклад, впливу результатів вжитого заходу на стан дотримання вимог Закону та/або пріоритетність корупційного ризику шляхом порівняння ситуації щодо корупції в органі влади до прийняття антикорупційної програми та у період її впровадження);

– процедуру та випадки періодичного перегляду програми;

– звіт за результатами оцінки корупційних ризиків [8].

Антикорупційна програма може містити також інші спрямовані на запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням заходи.

Однак, на нашу думку, слід також передбачити розробку антикорупційних органів державної влади в Україні (на зразок Казахстану) з метою формування заходів із запобігання корупції.

Висновки. У статті здійснено аналіз сучасних підходів до поняття «антикорупційні стандарти». Автором зауважено, що антикорупційні стандарти мають стати основою формування політики превенції корупції, тобто запобігання корупції. Проаналізований досвід Казахстану щодо формування антикорупційних стандартів. Визначено, що антикорупційний стандарт включає такі основні складові елементи: встановлення правил поведінки (дії) осіб, які працюють у відокремленій сфері суспільних відносин (під час реалізації прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері, зачепленій антикорупційним стандартом; під час підготовки та прийняття управлінських та інших рішень у рамках своєї компетенції; під час підготовки проектів нормативних правових актів; у інших взаєминах, що виникають залежно від специфіки сфери життєдіяльності). Запропоновано зазначені елементи застосовувати у разі формування національного антикорупційного стандарту органів державної влади, місцевого самоврядування, державних підприємств (установ, організацій), судової влади, прокуратури та ін.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку: Указ Президентів від 12.01.2015 р. № 5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 22.08.2018).
2. Червякова О.Б. Антикоруційні стандарти державної служби. *Актуальні питання реалізації нового Закону України «Про державну службу»* : тези доп. Всеукр. форуму вчених-адміністративістів, м. Запоріжжя, 21 квіт. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 171–173.
3. Тарасов А.А. Понятие «антикоррупционный стандарт» применительно к системе уголовного судопроизводства. Материалы международной научно-практической конференции «Проблемы противодействия преступности в современных условиях», 16–17 октября 2003 г. Часть I. Уфа: РИО БашГУ, 2003. URL: <http://kalinovskiy-k.narod.ru/b/ufa20034/23.htm> (дата звернення: 12.02.2019).
4. Коруційні ризики в базових провадженнях: кримінальний процес (досудова та судова стадія), цивільний процес, господарський процес, адміністративний процес. Технічний документ – аналітичний звіт за результатами соціологічних досліджень. URL: <https://minjust.gov.ua/file/2162>. 193 с. (дата звернення: 12.02.2019).
5. Национальный доклад о противодействии коррупции «Наш долг – служение народу». URL: <http://kyzmet.gov.kz/ru/kategorii/nacionalnyy-doklad-o-protivodeystvii-korrupcii> (дата звернення: 12.02.2019).
6. Закон РК «О противодействии коррупции». URL: http://economy.gov.kz/ru/kategorii/zakon-respubliki-kazahstan-o-protivodeystvii-korrupcii?theme_version=mobile (дата звернення: 12.02.2019).
7. Методические рекомендации по разработке антикоррупционных стандартов. URL: <http://kyzmet.gov.kz/ru/pages/metodicheskie-rekomendacii-po-razrabotke-antikorrupcionnyh-standartov> (дата звернення: 12.02.2019).
8. Про затвердження Порядку підготовки, подання антикоруційних програм на погодження до Національного агентства з питань запобігання корупції та здійснення їх погодження : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 08.12.2017 № 1379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-18#n13> (дата звернення: 12.02.2019).

УДК 342.95:340.141+346.545+339.56

ПАСІЧНИК В.В.

ПОНЯТТЯ ЗВИЧАЮ В КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧЕННЯ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті автором досліджуються поняття недобросовісної конкуренції за законодавством України та міжнародної конвенції; розкривається зміст категорії «недобросовісна конкуренція» згідно з чинним законодавством; наводиться загальна характеристика категорії «звичай», зокрема звичаю ділового обороту в юридичній науці; досліджуються закладені у визначенні недобросовісної конкуренції терміни «торгові чесні звичаї», «чесні звичаї»; пропонуються шляхи покращення правового забезпечення здійснення органом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – Антимонопольним комітетом України захисту суб'єктів господарської діяльності України від проявів недобросовісної конкуренції іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Ключові слова: *недобросовісна конкуренція, зовнішньоекономічна діяльність, суб'єкт господарської діяльності України, іноземний суб'єкт господарської діяльності, звичай, чесні звичаї, торгові чесні звичаї, орган державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, Антимонопольний комітет України.*

© ПАСІЧНИК В.В. – аспірант кафедри державно-правових та галузевих правових дисциплін (Київський університет права Національної академії наук України)